

dést az állandó szükséghelyzetek kívánalmi, amelyek olyan gyors döntéseket igényeltek, amelyeket egy nagyobb „döntéshozó” testület nehezebben hozhatott volna meg.

A döntések titkossága azonban a Tanács számos munkatársát keserítette el, akik nemcsak hogy nem bíztak ítéleteikben, hanem amiatt is nehezteltek, hogy közös felelősséget kell vállalniuk olyan döntésekért, amelyek meghozatalában nem volt részük. A legkiemelkedőbb „lázadó” Berend Béla és Stöckler Lajos volt, egyikük sem került be eredetileg a Tanácsba. A „triumvirátussal” ideológiai-politikai és társadalmi-vallási okok miatt szálltak szembe. Berend és Stöckler saját állításuk szerint a „védtelen” „kis zsidók” érdekeit próbálták képviselni és védelmezni; azokét, akik az ún. „sárga csillagos házakban” és a budapesti gettóban (lásd a 24. és 25. fejezetet) sínylődték szemben a „kiváltságos” zsidókkal, akik közül sokan, kitérésük vagy a hatóságok nyújtotta mentesítés következtében, különleges helyzetet élveztek.¹² A triumvirátus tagjait a vagyonos felső osztályok elitista beállítottságú képviselőinek tekintették.

Stern Samu magyarázata

Arra a kérdésre válaszolva, hogy miért vállalta el a Zsidó Tanács elnökségét, Stern azt állítja, hogy a németek nem csapták be, s hogy tudta, mi történt a zsidókkal Európa nácik megszállta részében. Mint mondja: „Hallottam eleget a Gestapo hírhedt zsidóosztályának módszereiről, tudtam, hogy mindig elkerülték a feltűnést, nem szerettek ijedséget, félelmet kelteni, csöndben, higgadtan és a legnagyobb titokban dolgoztak, hogy a mit sem sejtő, gyanútlan áldozatok még akkor se tudják, mi vár reájuk, ha már vagonban indították őket útnak a halál felé.” Ismerte szokásaikat, tetteiket és szörnyű hírüket. Szerinte a Tanács többi tagja is tudta mindezt, amikor beleegyezett abba, hogy részt vegyen a Tanács munkájában.¹³

Ennek ellenére magára vállalta, hogy vezetője lesz egy olyan zsidó tanácsnak, amelynek technikai értelemben nincs is törvényes alapja, hiszen az SS utasítására jött létre, és – legalábbis kezdetben – kizárólag az SS-nek tartozott felelősséggel. Döntését így magyarázza:

...a kiszolgáltatott rab nem emelhet kifogást, hogy melyik cellába lökik be... Én 16 éve álltam a Pesti Izraelita Hitközség élén... Gyáva, férfiatlan és felelőtlen magatartásnak, önző menekülésnek és megfutamodásnak ítélem, ha most, éppen most hagyom cserben hittestvéreimet, amikor a legnagyobb szükség van vezetésre, amikor tapasztalt és összeköttetésekkel is rendelkező férfiak áldozatos munkája talán valamit segíthet mégis. Mint vélekedett volna rólam a külföld zsidósága, ha kibúvót keresek a kötelezettség teljesítése alól?... Bizonyos, hogy a háború hónapok alatt befejeződik, a németek tökéletes leverésével. Számítottam azonban arra, hogy a megmeneküléshez esetleg túl hosszú lesz ez a néhány hónap is, egyéb segítségre is szükség lehet köz-